
A Parlamentarismus, Politikai Tanulmány ... (Hungarian Edition)

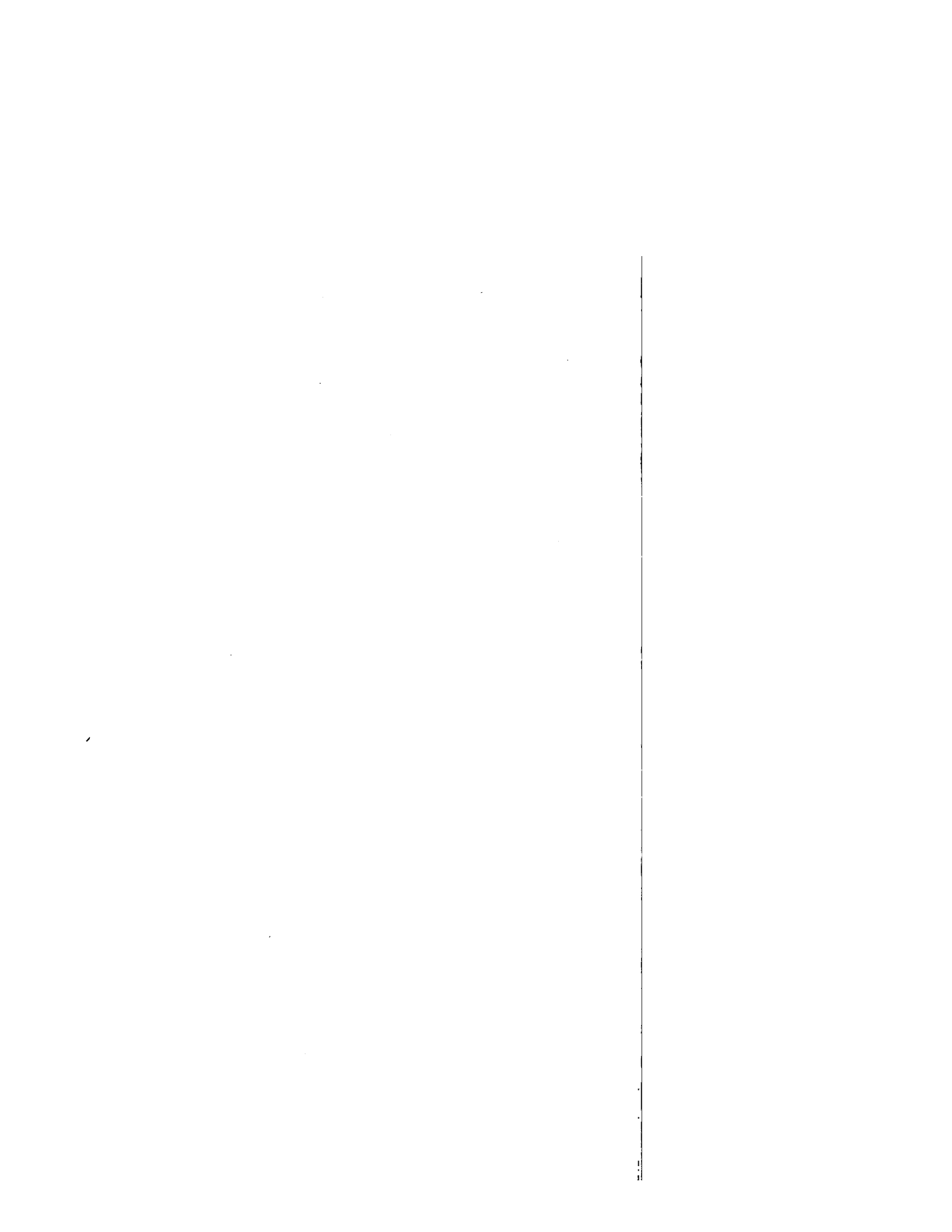
Haendel Vilmos

Title: A Parlamentarismus, Politikai Tanulmány ... (Hungarian Edition)

Author: Haendel Vilmos

This is an exact replica of a book. The book reprint was manually improved by a team of professionals, as opposed to automatic/OCR processes used by some companies. However, the book may still have imperfections such as missing pages, poor pictures, errant marks, etc. that were a part of the original text. We appreciate your understanding of the imperfections which can not be improved, and hope you will enjoy reading this book.

2239

229

40

A

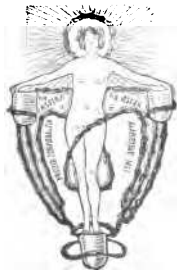
PARLAMENTARISMUS.

POLITIKAI TANULMÁNY.

IRTA

DR. HAENDEL VILMOS

JOGAKADÉMIAI TANÁR.

BUDAPEST

POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA KÖNYVKERESKEDESE

1903

Ára 5 korona.

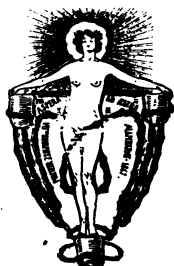
Polltzer Zsigmond és fia könyvkiadóhivatalában (Budapesten) megjelent könyvek

Albericus Gentilis. Nemzetközi jog. Kérdező módszerben egyetemi előadások alapján. 1892.	2.40
Angyal Pál dr. A személyi bünpártolás. Tanulmány	5.—
— A munkamegosztás. 1898	1.—
— Az Istenkáromlás. 1902.	3.—
Balás E. Az összes magyar büntetőtörvények gyűjteménye. Kötve	2.40
Balog Arnold dr. 1893: XVIII. t.-cz. a sommás eljárásról. Jegyzetekkel és utalásokkal. (Jegyzetszerű kiadás)	1.60
— 1893: XIX. törvényezik a fizetési meghagyásokról. Jegyzetekkel és utalásokkal. (Jegyzetszerű kiadás)	— 40
— Ügyviteli szabályok a sommás eljárásról és a fizetési meghagyásokról szóló törvényekhez. Jegyzetekkel és utalásokkal. 1894.	1.—
A két törvény egybekötve angol vászonkötésben	2.40
Az ügyviteli szabályokkal egybekötve, angol vszkt.	3.60
Balogh Arthur dr. Törvényhozó hatalom	4.—
Bedő Mór dr. Adalék a kereskedelmi törvény revisiójához. I. füzet	2.—
Bors Emil. A jog- és államtudományok állapota és művelése	—40
Brachfeld Dezső. A bizományos belépési joga.	1.20
Buday D. A házasságjog bölcelete	4.—
— A házasság társadalmi védelme	2.—
Csarada János. A tengeri szákmányjog elvei a háboruban	4.—
— Jogbölceleti jegyzetek. 2. kötet	10.—
— Nemzetközi jog.	10.—
Csiky Kálmán. Jogi axiómák	1.60
Csorba. Az alapítvány jogi fogalma	2.—
Engel Zsigmond. A pénz keletkezése és fejlődése 2 füzet	5.—
Fayer László dr. Büntügyi esetek szeminárium használatra. II. bővített kiadás. 1893.	1.—
Finkey Ferencz dr. A magyar büntető eljárás tankönyve	8.—
— A büntetőjog tankönyve	12.—
— Az egység és többség tana a büntetőjogban. 1895.	2.40
— A büntetőjog alapja 1896.	—40
Fellner Fr. Nemzeti vagyon becslése	—80
Ferdinandy. Allamalkotó szerződések	2.—
— Magyarország közjoga	10.—
Földes Béla dr. Allamháztartástan	9.—
— Közgazdasági értekezések. 2 köt.	14.—
Forgon L. Az állami lét alapja	4.—
— Adórendszerünk	—80
Frank Miksa. A magyar ált. polgári törvénykönyv tervezete és a vagyontalanok	1.—
Fráter Béla dr. A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló 1898: XIII. t.-cz. magyarázata	4.—
Gaal. Berzeviczy Gergely élete és művei	6.—
Gál. Eljárás a vádtanács előtt. Kötve	1.60
— A római jog definícióinak betűsoros jegyzéke	3.—
Gratz Gusztáv. Tisza Kálmán	1.—
Haendel Vilmos. A parlamentarismus	5.—
Hattyuffy Dezső. A gyámhatósági közigazgatás kézikönyve	10.—
Helle B. Tanulmányok a nemzetközi magj. kör. I.	2.—
Herczegh Mihály. Magyar jogtörténet	8.—
— A párbaj keletkezése és csökkentése	—60
Huf József. Telekkönyvi rendtartás. II. kiadás	8.—
Huszadik Század. Szerkeszti: <i>Gratz Gusztáv dr.</i> Társadalomtudományi szemle. Előfizetési ára egy évre	16.—
Ihering-Schwarz. Magánjogi esetek. II. kiadás	2.40
Józséff József dr. Az ujkori alkotmányfejlődés elemei. A XV. század második fele és a XVI. század	4.—

A
PARLAMENTARISMUS.

POLITIKAI TANULMÁNY.

IRTA
DR. HAENDEL VILMOS,
JOGAKADÉMIAI TANÁR.

BUDAPEST
PÖLITZER ZSIGMOND ÉS FIA KÖNYVKERESKEDESE
1903

Fortx
H

IAN 4 1933

BEVEZETÉS.

Alig van korunkban több oly fogalom, mely annyira a politikai élet központjában feküdnék, mint az, melyről a következőkben szólni szándékozom. Különös nevezetességet kölcsönöz a parlamentarismus problemájának ama terület rendkívüli kiterjedtsége, melyen alkalmazásba vétetik. Kis- és nagy — monarchikus és republicanus — thalassicus és continentalis — iparos, kereskedő és földmivelő — civilizált és polgárosodni kezdő államok e rendszert egyformán recipiálták. Fő fontosságu lehet annak vizsgálata — az emberiség jövőjének szempontjából is — vajjon ily előzményekből, mily eredmények várhatók? Czélszerű-e, indokolt-e a nemzetek társaságába belépő uj tagok által e rendszer meghonosítása?

Egy tudományos mű komolyságával össze nem férne, ha e tárgyban positiv és részletes jóslatokba bocsátkoznék; az emberiséggel foglalkozó tudomány (sociológia) — s mint ilyen a politika — még igen távol áll az exactitás azon fokától, mely ily pontos eredmény kimérést, következtetést megengedhetne; hisz még a természettudományi téren is, hol annyival egyszerűbb egységekkel történik a számítás, mily csekély aránylag azon tér, melynek jövendő alakulását hozzávetőleges bizonyossággal részletezni lehet!

Ily igényeink a politika tudományában egyelőre nem lehetnek. A szerényebb eredmény, mely kutatásaink célját

képezheti, — mindössze amaz összefüggés földerítésében állhat, melyben a parlamentarismus, az emberi társasélet bizonyos állandóan ható tényezőihez áll.

Föltüntetni amaz előfeltételeket, melyek közepette kifejlődhetnek, megjelölni az ideált, melynek elérésére a törekvésnek irányulnia kell: az az általános keret, melyben mozoghatunk.

Különösen kiemelendőnek tartom, hogy jelen munka nem a szó szoros értelmében vett publicisticai mű, melyet bár tudományos alakban, de az actualis napi politika áramlata vetett fölszínre. A tárgy természetéhez képest bizonyos, hogy empiricus részeit a jelenkor adathalmazából meríti; hiszen a modern értelemben vett parlamentarismus még igen zsenge koru. Ős hazájában, Angliában sem lehet a „dicsőséges forradalmat“ mint valóságos kezdőpontot megjelölni. Az alakulás válságai a XIX. századig nyulnak. (Pl. a hadügyeknél!)

„Forma dat esse rei.“ A culturemberiség vezér nemzeteinek politikai életalakja — nem az államszervezet jogi mikéntjét értem — kétségenkívül elsőrangú nevezetességű kérdés.

Vajjon az igazi, őszintén alkalmazott parlamentarismus megfelel-e az ember eszméjének, vajjon kedvező-e az általános szellemi és anyagi előhaladásra s vajjon remélhető-e, hogy annak keretében még beláthatatlan időnkig betöltheti az állam — úgy mint az egyén — rendeltetését — egy gondolkozó alanyra nézve sem lehet közömbös, kiben a hazafiságnak és humanismusnak csak egy szikrája lobog!

Tagadhatatlan, hogy főként az utolsó emberöltő folyamán, a parlamenti kormányrendszerbe vetett hit erősen megrendült.

E jelenség okainak vizsgálatával a kritikai részben foglalkozom; tény azonban, melyet e helyütt egyszerűen constatálnom kell, hogy a XX. század hajnala korántsem üdvözölte a parlamentarismust avval a bensőségteljes bizalommal, melyben annak az oly viszontagságos XIX. században része volt!

A feladat első feléhez tartozik tehát annak megállapítása — vajjon az időközben beállott átalakulások az egyes ily kormányrendszerű nemzetek életében — indokolják-e a bizalomnak főntebb regisztrált csökkenését, avagy oly okok következményei gyanánt szerepelnek csupán, melyeket állandó jellegűeknek tartanunk nem lehet?

Stuart-Mill* szerint valamely kormányformának benső jósága, értéke, ahhoz képest ítélendő meg, mily befolyással van az emberek erkölcsi színvonalának emelésére, jelleme fejlesztésére?

Ez tulajdonképpen semmi egyéb, mint népszerűbb formában való kifejezése annak, a mit jeles elméleti politikusunk — Concha Győző — „az ember végtelen jellegének, szellemiségének érvényre juttatása“ alatt ért.

A parlamentaris rendszernek a gyakorlatban való fentartásra érdemes volta tehát azon, hogy úgy mondjam; praeiudicialis kérdés eldöntésétől függ — vajjon az emberiség azon legfőbb erkölcsi javainak — az önelhatározásnak, szabadságnak productióját mily fokban és mértékben képes existenciája által előmozdítani?

Alig tarthatom szükségesnek hangsúlyozni, hogy ily nagyfontosságú kérdés elbírálásánál első sorban nem a közvetlen gyakorlati előnyök és hátrányok ama kriteriumok, melyektől a problema érdemben való megoldása függ; lehet, hogy kizárólag a praxis szempontjából bírálva, valamely szervezetiileg egyöntetűbb — működése módjára egyszerűbb — állagában homogénebb — technikájára nézve kevésbé szövevényes forma is létezik, melyben a nemzeti élet — mint jogilag szabályzott medrében — lefolyhat; így a fejedelem absolut kormányja mellett; világos azonban, hogy a jelen korban legalább is anachronismus számba menne még a fölvilágosodott absolutismus uralma után való vágyakozás is!

Nem lehet tehát a kérdést tisztán a rutinier szempontjából elbírálás alá venni.

* „Betrachtungen über Repräsentativverfassung.“ Übersetzt von Dr. F. A. Wille. (20. 1.)